

İKV BİLGİ NOTU

AVRUPA KOMİSYONUNDAN ZANAAT ÜRÜNLERİ VE ENDÜSTRİYEL ÜRÜNLERİN FİKRİ MÜLKİYETİNİ KORUMAK İÇİN ÖNERİ

Nagehan Nur UYSAL, İKV Uzman Yardımcısı

Sema Nur YENİYILDIZ, İKV Uzman Yardımcısı

Hâlihazırda tarım dışı ürünlerin (geleneksel uygulamalarla üretilen özgün ve orijinal zanaat ve endüstriyel ürünleri) coğrafi işaretlerle belirlenip (*geographical indication- GI*) korunmasına yönelik AB çapında bir sistem bulunmamaktadır. Belirgin bir niteliği olan, ünü veya diğer özellikleri bakımından kökeninin bulunduğu yöre, alan, bölge veya ülke ile özdeşleşmiş bu tür ürünler yerel kimliğin önemli bir parçası olmalarının yanında yerel turizmi geliştirmekte ve istihdam yaratmaktadır. AB içinde bu ürünlerin korunması için tek bir sistemin uygulanması, niş pazar (dar bir tüketici grubunun talebini karşılayan ürünler) dâhilinde değerlendirilen bu ürünlerin rekabet gücünü artırırken, tüketicilere ürünlerin orijinalliği hakkında daha iyi bilgi sağlayabilir ve yerel ekonomiyi canlandırabilir. Bu doğrultuda Avrupa Komisyonu, 30 Kasım 2020 tarihinde tarım dışı ürünlerin de coğrafi işaretlere sahip olması ve korunması için genişletilmiş bir kamu istişaresi başlattı.

Yapılan kamu istişaresinin ardından Komisyon, 13 Nisan 2022 tarihinde geleneksel uygulamalarla üretilen özgün ve orijinal zanaat ve endüstriyel ürünlerin fikri mülkiyetini korumak için ilk kez bir çerçeve ürün önerdi.¹ Önerilen çerçeve ise Kasım 2020 tarihinde Komisyonun duyurduğu Fikri Mülkiyet Eylem Planı'nı takip ediyor.² AB düzeyinde zanaat ve endüstriyel ürünler için Komisyon, Murano camı, Donegal tüvit, Limoges porselen, Solingen çatal ve kaşık takımları ve Polonya'da üretilen Boleslawiec çömlek gibi geleneksel el sanatlarını ve endüstriyel ürünlerin coğrafi işaretlere sahip olmasını ve küresel itibarının yeni kurallarla korunmasını amaçlıyor. Bu durum, Avrupa'da zanaat becerilerinin teşvik edilmesi, korunması ve ekonomik kalkınmaya da katkıda bulunulmasını öngörüyor.

Avrupa Komisyonu Ne Planlıyor?

- Üreticilerin ürünlerinin fikri mülkiyet haklarının AB genelinde korunmasını ve uygulamalarına yardımcı olmak için AB çapında bir koruma oluşturmayı ve çevrim içi satılan ürünler de dâhil olmak üzere sahte ürünlere karşı önlem alınmasını kolaylaştırmayı ve bu ürünlerin üretimini yapan yerel alanları güçlendirmeyi planlamayı,
- Bu öneri aynı zamanda üreticilerin bölgeleriyle ilişkili geleneksel teknik bilgilerini korumayı amaçlıyor. Ürünlerin teknik özelliklerine göre uygunluğunun değerlendirilmesinin daha kolay ve az maliyetli hâle getirmeyi,

¹ Proposal For a Regulation of the European Parliament and of the Council [Regulation on Geographical Indications for craft and industrial products documents \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0760)

² Communication From the Commission to the Parliament, The Council [EUR-Lex - 52020DC0760 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0760)

- Uluslararası coğrafi işaret korumasıyla tam uyumluluğu sağlamayı (Menşe Adlar ve Coğrafi İşaretler Konusunda Lizbon Antlaşması'nın Cenevre Metni ile daha uyumlu olunması hedefleniyor),
- Avrupa'nın kırsal bölgelerinin kalkınmasını desteklemeyi içermektedir.

Avrupa Komisyonu önerdiği bu çerçeve ile kapsamlı bir fikri mülkiyet koruması, tüketici bilgilerinin geliştirilmesini ve bölgesel kalkınmayı hızlandırmayı hedefleyen tamamlayıcı bir sistem oluşturacaktır. Bu yeni sistemde, zanaat ve endüstriyel ürünlerin farklı doğası göz önünde bulundurulurken mevcut coğrafi işaretlerle aynı seviyede koruma sağlanacaktır.³

AB'deki fikri mülkiyet haklarının zanaat ve endüstri ürünlerini kapsayacak şekilde genişleten çerçeve önerisinin, el yapımı veya seri olarak üretebilen ve coğrafi olarak bölgesinin karakteristiğini yansıtan yaklaşık 800 ürünü (doğal taş, mücevher/takı, tekstil ürünü, çatal - bıçak, mobilya, cam ve porselen gibi ürünleri) kapsamı bekleniyor. Ayrıca bu ürünlerin fikri mülkiyet ve coğrafi işaretlerle korunmasıyla birlikte ürünlerin küresel itibarının artması ve uluslararası olarak pazarlanması için faydalı olacağı öngörülüyor.

Türkiye için Muhtemel Etki

Türkiye'nin mevcut durumda AB nezdinde tarım ürünleri dâhilinde yedi adet tescilli coğrafi işaret bulunurken (Antep Baklavası, Aydın İnciri, Aydın Kestanesi, Bayramiç Beyazı, Malatya Kayısı, Milas Zeytinyağı ve Taşköprü Sarımsağı) 1 Şubat 2022 tarihli, 118 sayılı Resmi Coğrafi İşaret ve Geleneksel Ürün Adı Bülteni'nde yayımlanan tescillerle birlikte tescil ile koruma altına alınan coğrafi işaret ve geleneksel ürün adı sayısı 1000'e ulaşmıştır.

Coğrafi işarete sahip olan ürünlerin daha kolay korunduğu, pazarlandığı ve ihraç edildiği için yerel ve ulusal ekonomiye katkısı oldukça fazladır. 1000 adet menşe, mahreç ve coğrafi işaretli ürüne sahip olan Türkiye'nin, yürürlüğe girecek yeni düzenlemeden azami fayda sağlaması için çalışmaların başlatılması gerekmektedir. Atılacak ilk adım kuşkusuz geleneksel uygulamalarla üretilen özgün ve orijinal zanaat ve endüstriyel ürünlerini belirlenmesidir (Örneğin Şile bezine 2017 yılında Türk Patent tarafından mahreç işareti verilmiştir). Hâlihazırda tarım ürünlerindeki potansiyelini daha iyi ortaya koymak için AB nezdinde tescilli tarım ürünlerinin sayısını artırma yönünde yoğun çaba gösteren Türkiye'nin, zanaat ürünlerinde ve endüstriyel ürünlerdeki kapasitesinin AB pazarında daha görünür hâle gelmesi, mevcut ürünlerin katma değerinin artırılması kısa ve orta vadeli ticaret hedeflerine ulaşılması, Türkiye ile AB arasındaki ticari ilişkilerin geliştirilmesi açısından son derece önemlidir.

³ https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/breton_en